

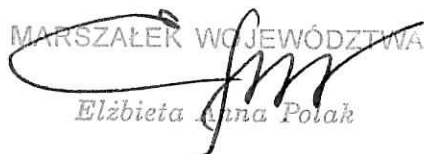
UCHWAŁA NR. 313/4326/23.....
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

z dnia 24 stycznia..... 2023 roku

zmieniająca uchwałę nr 125/1619/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 23 sierpnia 2016 roku w sprawie przyjęcia Planu rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim z wykorzystaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020

Na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 1 i pkt 4 oraz art. 41 ust 1 i ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r., poz. 2094), w związku z uchwałą Nr 9/103/15 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 20 stycznia 2015 r. w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 (z późniejszymi zmianami) oraz w związku z uchwałą nr 245/3310/22 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2022 roku w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego do 2030 roku, uchwała się, co następuje:

- § 1. Załącznik do Uchwały nr 125/1619/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 23 sierpnia 2016 roku w sprawie przyjęcia Planu rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim z wykorzystaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 otrzymuje nowe brzmienie jak w załączniku do niniejszej Uchwały.
- § 2. Wykonanie Uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Lubuskiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA

Elżbieta Anna Polań

Stwierdzam zgodność
z projektem uchwały

ZASTĘPCA DYREKTORA DEPARTAMENTU
ZARZĄDZANIA REGIONALNYM
PROGRAMEM OPERACYJNYM

Małgorzata Mizera-Wołowicz

Plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim z wykorzystaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym

Zielona Góra, styczeń 2023 r.

Aktualizacja dokumentu w 2023 r. ma charakter techniczny i została przeprowadzona w związku z wygaśnięciem Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego 2020 oraz powołaniem Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego 2030. Ponadto uporządkowano niejednoznaczne zapisy dotyczące powiązania wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego z inteligentnymi specjalizacjami regionu.

Zakres zmian nie obejmował aktualizacji pozostałych zapisów Planu.

Spis treści

1.	Wprowadzenie	4
2.	Syntetyczna diagnoza w kontekście szkolnictwa zawodowego w regionie.....	9
2.1.	Demografia	9
2.2.	Rynek pracy	11
2.3.	Szkolnictwo zawodowe	13
2.4.	Współpraca z otoczeniem biznesowym	18
3.	Skrócona analiza SWOT szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim.....	20
4.	Priorytety inwestycyjne w zakresie wsparcia szkolnictwa zawodowego wynikające z RPO-L2020.....	22
5.	Inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego a szkolnictwo zawodowe	25
6.	Potrzeby inwestycyjne szkół zawodowych.....	26
6.1.	Komplementarność planowanych inwestycji z zakresem wsparcia EFS.....	27
7.	Algorytm podziału środków EFRR i EFS w ramach RPO-L2020 – szkolnictwo zawodowe.....	28
8.	Rekomendacje.....	28

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 wskazuje, iż szkolnictwo zawodowe oraz jego dopasowanie do potrzeb regionalnego rynku pracy, jest niezbędnym elementem budowania rozwoju gospodarczego poprzez stałą poprawę jakości rozwoju kapitału ludzkiego. W świetle zapisów celu operacyjnego 1.3¹ SRWL 2020, powinno nastąpić powiązanie szkolnictwa zawodowego z sektorem przedsiębiorstw oraz strefami aktywności gospodarczej, w celu ciągłego dostosowywania profili kształcenia do potrzeb kadrowych rynku pracy.

Jednocześnie Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 definiuje obszar wsparcia edukacji zawodowej, jako jeden z priorytetów i dedykuje mu środki finansowe zarówno w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, jak i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Działaniami, które bezpośrednio są skierowane na rozwój szkolnictwa zawodowego są:

- ✓ Działanie 8.4 – *Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego* – Oś Priorytetowa 8 – *Nowoczesna edukacja*.
- ✓ Działanie 9.3 – *Rozwój infrastruktury edukacyjnej* – Oś Priorytetowa 9 – *Infrastruktura społeczna* (w ramach celu: Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego).

Szkolnictwo zawodowe jest niezwykle istotnym elementem wsparcia rozwoju gospodarczego, nie tylko poprzez dostarczanie na rynek pracy odpowiednio przygotowanych zasobów ludzkich, ale również, jako budowanie potencjału przedsiębiorczości wśród uczniów, którzy po ukończeniu kształcenia podejmą własną działalność gospodarczą oraz, co równie istotne, rozbudzanie potrzeby kształcenia ustawicznego.

Mając na uwadze szczególną rolę kształcenia zawodowego we współczesnej gospodarce, a także możliwości wsparcia jego rozwoju z wykorzystaniem środków RPO-L2020, należy dokonać analizy najważniejszych potrzeb z punktu widzenia regionu, placówek nauczania zawodowego oraz samych uczniów.

Wsparcie takie powinno być realizowane w sposób przemyślany i skoordynowany. Analizując wysokość i zakres wsparcia, jakie jest oferowane w ramach RPO-L2020 ze środków EFS oraz EFRR jednoznacznie można wskazać, iż działania infrastrukturalne ustępują interwencji tzw. miękkiej i powinny być traktowane, jako działania uzupełniające do środków EFS.

Ponieważ wszystkim działaniom skierowanym do podmiotów kształcenia zawodowego przyświeca cel wspólny, jakim jest zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego poprzez poprawę jakości kształcenia zawodowego, czy też poprawę bazy technicznej, istotne jest systemowe podejście do realizacji wsparcia w tych obszarach.

Do najważniejszych wyzwań stojących przed szkołami zawodowymi można zaliczyć:

- ✓ Przygotowanie szerokiej i różnorodnej oferty edukacyjnej;
- ✓ Dostosowanie kształcenia w zawodach, których oczekuje rynek pracy;
- ✓ Wysoki poziom nauczania umiejętności zawodowych, między innymi wskutek dobrze zorganizowanych szkoleń praktycznych w firmach współpracujących ze szkołami zawodowymi;

¹ SRWL 2020 – Cel operacyjny 1.3: *Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy*, zdefiniowany w ramach celu strategicznego 1.: *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna*.

- ✓ Dysponowanie nowoczesnymi technologiami, aktualnie występującymi w praktyce gospodarczej (na poziomie regionu/na rynku lokalnym);
- ✓ Posiadanie stale podnoszącej swoje kompetencje i umiejętności kadry nauczycielskiej dbającej o nowoczesne i atrakcyjne metody nauczania, w tym również zachowania na rynku pracy;
- ✓ Skuteczna i realna, a nie deklaratorywna współpraca pomiędzy pracodawcami a szkołami w zakresie kształcenia zawodowego.

Słabością szkół zawodowych w województwie lubuskim, jest często:

- ✓ niedopasowanie oferty edukacyjnej (mimo, iż jest szeroka i zróżnicowana) do zmieniających się warunków gospodarczych,
- ✓ ograniczone stosowanie nowoczesnych mechanizmów i metod nauczania,
- ✓ przygotowanie nauczycieli zawodu niedopasowane do aktualnych wymagań rynku, praktyki gospodarczej (faktycznych zastosowań w życiu zawodowym),
- ✓ nieodpowiedni stosunek zajęć teoretycznych do praktycznych w programach nauczania,
- ✓ zbyt małe ukierunkowanie na kształtowanie postaw innowacyjnych, kreatywnych, przedsiębiorczych, rozbudzanie popytu na kształcenie ustawiczne, treści związane z rynkiem pracy i metodami poszukiwania zatrudnienia,
- ✓ mało aktywna postawa szkół zawodowych w promowaniu absolwentów na rynku pracy (system doradztwa zawodowego w szkołach, promowanie osiągnięć uczniów, organizacja dni otwartych w szkołach z udziałem pracodawców, dbanie o czynniki identyfikujące daną szkołę zawodową jako miejsca skutecznego, nowoczesnego nauczania praktycznych umiejętności zawodowych, która będzie rozpoznawalna wśród przedsiębiorców, systemy informacji zawodowej).

Wymienione zarówno wyzwania, jak i słabe strony szkolnictwa zawodowego są, w przeważającej części, związane z kształtowaniem postaw, rozwojem umiejętności, wiedzy, podejścia do nauczania, do zdobywania kompetencji zarówno przez uczniów, jak i nauczycieli. Potwierdza to zatem słuszność założenia podjętego w ramach RPO-L2020, iż to właśnie działania odpowiadające interwencji EFS powinny stanowić podstawę do budowania nowoczesnego szkolnictwa zawodowego. Dlatego też najbardziej odpowiednią formułą wsparcia w tym zakresie powinno być zastosowanie podejścia systemowego. Podejście systemowe to podejście całościowe, stosowane w przypadku wszystkich możliwych do ujęcia podmiotów, które pozwala na uniknięcie wybiórczej i punktowej interwencji, czyli mniej efektywnej. Ustalenie wspólnych celów, jednolitych zasad, ram funkcjonowania pozwala na działanie wszystkich elementów systemu w sposób skuteczny. W przypadku edukacji zawodowej podejście systemowe, które łączy wszystkich lub prawie wszystkich interesariuszy pozwala na stworzenie modelu obopólnych powiązań i oddziaływań, na siebie nawzajem i otoczenie społeczno-gospodarcze.

Wartość alokacji RPO-L2020 w obszarze wsparcia szkolnictwa zawodowego (środki EFS), pozwala zaplanować realne działania o charakterze systemowym, a więc takie które swoim zasięgiem obejmą cały region, a jednocześnie wsparcie może osiągnąć tzw. masę krytyczną, która pozwoli na dokonanie realnej zmiany w kształceniu zawodowym poszczególnych placówek jak i całego regionu.

Odpowiedzią na możliwości, jakie w tym zakresie dają zaplanowane w ramach RPO-L2020 środki EFS jest przygotowywany projekt kompleksowo traktujący kwestie podnoszenia kompetencji, umiejętności uczniów i nauczycieli szkół zawodowych, który kładzie nacisk głównie na:

- ✓ doskonalenie nauczycieli kształcenia zawodowego (kursy kwalifikacyjne, szkolenia doskonalące dla nauczycieli w zakresie tematyki związanej z nauczaniem zawodem, studia podyplomowe itp.),
- ✓ praktyki i staże nauczycieli kształcenia zawodowego w przedsiębiorstwach,
- ✓ praktyki i staże uczniów realizowane u pracodawców lub przedsiębiorców,
- ✓ dodatkowe zajęcia dla uczniów (zajęcia specjalistyczne, kursy nadające nowe kwalifikacje i umiejętności, kursy i szkolenia przygotowujące do egzaminów czeladniczych i mistrzowskich),
- ✓ modernizację kształcenia zawodowego (zadania związane z utworzeniem nowego kierunku kształcenia zawodowego, wyposażenie dydaktyczne potrzebne do zajęć z kształcenia zawodowego – możliwość pokrycia części kosztów infrastrukturalnych w ramach cross-finansingu),
- ✓ doradztwo edukacyjno-zawodowe (zadania związane z tworzeniem Szkolnych Punktów Informacji i Kariery, inne formy doradztwa zawodowego, także z wykorzystaniem technologii komunikacyjno-informacyjnych),
- ✓ współpracę ze szkołami wyższymi (studia podyplomowe dla nauczycieli, kursy przygotowujące do studiów dla uczniów, obozy naukowe i korzystanie z bazy i kadry akademickiej),
- ✓ utworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (przedsięwzięcia związane z tworzeniem, funkcjonowaniem i zapewnieniem trwałości CKZiU – na podstawie diagnozy na potrzeby projektu systemowego i w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy planuje się utworzenie ukierunkowanego branżowo Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (lub podmiotu/zespołu realizującego zadania zbieżne z zadaniami CKZiU) jako wysokiej jakości wyspecjalizowanego ośrodka kształcenia i szkolenia w branży/branżach – kluczowej/ych dla rozwoju regionu oraz takiej/takich, której/których występują problemy z rekrutacją wykwalifikowanych pracowników. CKZiU/placówka będzie ściśle współpracować z pracodawcami i organizacjami pracodawców).

Tryb pozakonkursowy w ramach EFS dla RPO-L2020 jest przygotowywany w oparciu o diagnozę i analizę potrzeb. Realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości nauczania i zdobywania kompetencji.

Wsparcie uzupełniające w ramach RPO-L2020 na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego w regionie, stanowią środki EFRR. Jak wspomniano już wcześniej, alokacja tych środków jest znacznie niższa od oferty EFS dla tego obszaru. Niemniej jednak, wsparcie inwestycyjne powinno mieć charakter wspierający i być realizowane wyłącznie w przypadkach je uzasadniających.

Wartość środków EFRR w ramach RPO-L2020, w Działaniu 9.3 nie pozwala zastosować rozwiązania analogicznego, jak przyjęte dla EFS dla Działania 8.4. Objęcie wsparciem inwestycyjnym wszystkich placówek kształcenia zawodowego nie byłoby realizowane z zachowaniem efektywności.

W związku z czym koniecznym jest przeprowadzenie analizy potrzeb i identyfikacji najważniejszych obszarów wymagających wsparcia, a następnie wskazanie obszarów, podmiotów lub projektów strategicznych dla regionu w zakresie wsparcia Działania 9.3.

Zastosowanie trybu wyboru (konkursowy/pozakonkursowy) warunkują zapisy ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. 2016 poz. 217, tekst jednolity) zwanej dalej ustawą wdrożeniową oraz Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020 (zwanymi dalej Wytycznymi) oraz samego RPO-L2020. *Plan* ma charakter kierunkowy operacyjny, w kontekście

przytoczonych dokumentów, dla wyznaczenia najważniejszych priorytetów inwestycyjnych w obszarze wsparcia środkami EFRR zadań w dotyczących kształcenia zawodowego.

Zgodnie z zapisami RPO-L2020 tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w zakresie wsparcia infrastruktury edukacyjnej szkolnictwa zawodowego o znaczeniu strategicznym dla regionu. Zatem głównym przedmiotem niniejszego dokumentu jest określenie najważniejszych priorytetów wydatkowania środków RPO-L2020 w ramach Osi Priorytetowej 9. – *Infrastruktura społeczna* (w ramach celu: *Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego*), Działania 9.3 – *Rozwój infrastruktury edukacyjnej*. Wyznaczy on ramy dla identyfikowania inwestycji, które swoim charakterem i zakresem będą odpowiadały strategicznym wyzwaniom regionalnym, najważniejszym z punktu widzenia rozwoju systemu kształcenia zawodowego.

Należy uwzględnić, iż samo Działanie 9.3 skupia w sobie zarówno interwencję skierowaną do szerokiego grona potencjalnych beneficjentów, jak i do tych, którzy będą realizowali projekt w formule ZIT – co dotyczy MOF Gorzowa Wlkp.

Realizacja tych dwóch formuł odbywa się w ramach odrębnych Podziałów określonych na poziomie SzOOP RPO-L2020, którym przypisana jest konkretna wartość alokacji, wskaźników do osiągnięcia, etc. Niemniej jednak cele dla wszystkich inwestycji podejmowanych w ramach Działania 9.3 są wspólne, a dodatkowo ważnym jest również aby planowane przedsięwzięcia były ze sobą skorelowane i odpowiadały podobnym standardom. Oczywistym jest, iż wymagania określone kryteriami Komitetu Monitorującego RPO-L2020 będą tożsame bez względu na formułę realizacji projektu.

Z uwagi na fakt, iż część alokacji Działania 9.3 została dedykowana przedsięwzięciom realizowanym przez ZIT Gorzowa Wlkp. (Podziałanie 9.3.2), które będą odpowiadały zdiagnozowanym problemom i założeniom postawionym w strategii MOF ZIT Gorzowa Wlkp., przedmiot niniejszej analizy powinien zostać skupiony głównie na Podziałaniu 9.3.1 – *Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT*.

Niemniej jednak, dla nadania szerszego kontekstu, a także dla przedstawienia idei planowania wydatkowania środków w zakresie wzmocnienia infrastrukturalnego szkolnictwa zawodowego, istotnym jest poznanie choćby koncepcyjnych założeń, jakie zostały zaplanowane w ramach ZIT.

Planowanie w mniejszej skali jaką jest MOF Gorzowa Wlkp. w porównaniu do reszty regionu przysparza wprawdzie znacznie mniej trudności, ale pozwala na weryfikację pewnych rozwiązań projektowych.

Zakłada się, iż działania w ramach projektu przyczynią się do spójności i kompatybilności oferty dydaktycznej na terenie MOF GW z zapotrzebowaniem najbliższych rynków pracy, przez co zmniejszy się poziom wykluczenia społecznego spowodowanego sytuacją zawodową. Wzmocni się także potencjał adaptacyjny przedsiębiorstw i ich pracowników. Takie podejście odpowiada dokumentom strategicznym szczebla krajowego i regionalnego, celom dla obszaru kształcenia zawodowego określonym na poziomie RPO-L2020 (zarówno dla EFS, jak i EFRR). Przedmiotem projektu jest utworzenie Centrum Edukacji Zawodowej pełniącego funkcję oświatową. Działania mają zostać skupione na przygotowaniu nowoczesnej infrastruktury kształcenia zawodowego, adekwatnej do wyzwań lokalnego rynku pracy. Ponadto mają one charakter konsultacyjny, zakładają kompleksową współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym zarówno w zakresie inwestycji, jaki i merytorycznego charakteru działalności przyszłej placówki. Centrum Edukacji Zawodowej zostanie utworzone przez połączenie potencjału i zasobów

istniejących szkół i placówek, co świadczy o kompleksowym, przemyślanym i kierunkowym działaniu. Co niezwykle istotne planuje się, iż Centrum będzie kształcić w formach szkolnych i ustawicznych oraz przeprowadzać egzaminy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie, ukierunkowanie edukacji również na osoby dorosłe w obecnej sytuacji demograficznej i rynkowej ma ogromne znaczenie dla regionalnej gospodarki. Ponadto położenie nacisku na kształcenie praktyczne zawodu, które dodatkowo koresponduje ze specjalizacjami regionalnymi również świadczy o dojrzałości koncepcji. W ramach działalności Centrum Poradnictwa Zawodowego i Informacji Zawodowej będą organizowane warsztaty techniczne oraz preorientacji zawodowej dla wszystkich etapów edukacyjnych (przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna). Ponadto zakłada się elastyczność i rotację podstawowej oferty zawodów oraz zawodowych kursów kwalifikacyjnych oraz bieżącą ofertę krótkich form kursów umiejętności zawodowych dla dorosłych, które będą odpowiadały zmianom demograficznym i gospodarczym, a także potrzebom przedsiębiorców i potencjalnych pracodawców.

Zastosowane założenia projektowe w pełni konsumują wyzwania i wymagania, jakie przed szkolnictwem zawodowym stawiają dokumenty szczebla unijnego, krajowego i regionalnego. Co istotne projekt ten kompleksowo traktuje problem nauczania zawodowego na obszarze MOF Gorzowa Wlkp. Wybór podmiotów i zaprojektowanie spójnych rozwiązań pozwoli wzmocnić pozycję konkurencyjną tworzonego Centrum, zapewniając mu wysoką specjalizację. Takie elementy powinny zostać również zastosowane w skali całego regionu.

Zadanie to jest znacznie trudniejsze, z jednej strony ze względu na wielość jednostek kształcenia zawodowego, ich różny stopień rozwoju, różnorodność potrzeb, stopień korespondencji z inteligentnymi specjalizacjami regionu, etc., z drugiej zaś na ograniczone środki finansowe RPO-L2020.

Mając na względzie dostępną alokację, konieczność koncentracji wsparcia i jego skorelowania z zadaniami realizowanymi w ramach EFS, dokument określi docelowe kierunki inwestowania środków, tak aby w pełni odpowiadały one celom SRWL w tym obszarze, jak i celom RPO-L2020 przyczyniając się jednocześnie do realizacji wyzwań rozwojowych szkolnictwa zawodowego w regionie.

Jak wspomniano wcześniej w ramach Działania 9.3 przewidziano jednocześnie wsparcie w formule ZIT (w tym Działaniu wyłącznie ZIT Gorzów Wlkp. przewidział zadania w tym zakresie) oraz poza nią, należy wspomnieć, iż sama analiza wyłącza obszar objęty koncepcją ZIT GW, jako ten, którego finansowanie przewidziano ze środków dedykowanych do tego narzędzia dystrybucji środków. W dalszej części ten przedmiot interwencji będzie przywoływany wyłącznie kontekstowo.

Dla wsparcia przewidzianego ze środków EFRR realizowanego w formule poza ZIT nie ma możliwości zastosowania projektu systemowego, jak w przypadku EFS, jednocześnie nie jest możliwe zastosowanie wprost podejścia wykorzystanego w formule ZIT.

W tym przypadku należy raczej zastosować mieszane podejście, które wykorzystuje oba modele. Przygotowanie i zastosowanie algorytmu podziału środków, odpowiedniego zestawu kryteriów spełnia te przesłanki. Algorytm pozwoli bowiem na efektywny podział środków z wykorzystaniem rekomendacji dla tego obszaru wsparcia oraz ściśle i konsekwentne ukierunkowanie na cel określony w Działaniu 9.3, celach określonych w PRI WL czy SRWL 2020.

Podejście systemowe należy przenieść na poziom planowania interwencji poprzez zdefiniowanie takich rekomendacji, które znajdą swoje odzwierciedlenie w kryteriach wyboru operacji, które pozwolą na

wyłonienie tych przedsięwzięć, które analogicznie, jak na poziomie ZIT w odniesieniu do wyzwań lokalnych, skupią się na obszarach i celach najważniejszych dla całego regionu, nie zaś pojedynczego podmiotu.

Dla zobrazowania możliwych efektów jakie powinny być osiągnięte w wyniku zaplanowanej interwencji warto wskazać, iż efektywność wsparcia w ramach Działania 9.3 będzie monitorowana za pomocą następujących wskaźników:

1. Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – szkoły zawodowe.
2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego.
3. Liczba wspartych instytucji popularyzujących naukę i innowacje.
4. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
5. Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami.

2. Syntetyczna diagnoza w kontekście szkolnictwa zawodowego w regionie

Poniższa diagnoza pozwala na przedstawienie czynników wpływających na szkolnictwo zawodowe od zewnętrznych, jak demografia, rynek pracy, przedsiębiorczość, po wewnętrzne, jak sytuacja szkół, ich oferta edukacyjna, liczba uczniów, czy współpraca z otoczeniem biznesowym.

2.1. Demografia

Procesy demograficzne wpływają na wiele aspektów życia mieszkańców danego obszaru w tym m.in. na: rynek pracy, system opieki zdrowotnej, system oświaty i system emerytalno-rentowy. W tym ujęciu najważniejszymi informacjami dla systemu edukacyjnego jest wielkość populacji, edukacyjnych grup wiekowych, ich dynamika i przewidywany stan w perspektywie prognozy demograficznej.

Ludność zamieszkująca województwo lubuskie wynosi nieco ponad milion mieszkańców (1 020 307 osób)², co sytuuje nasz region wśród najmniejszych pod tym względem w skali kraju. W ciągu dziesięciu lat wielkość populacji nieco się zwiększyła (między rokiem 2004 a 2014 wzrosła o 11 139 osób)³. Powiaty w województwie lubuskim są dość mocno zróżnicowane ze względu na potencjał ludnościowy. Największe w 2014 roku były miasta na prawach powiatu Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra, następnie powiat żarski, zielonogórski, nowosolski i żagański. Analizując dynamikę ludnościową w powiatach w ciągu ostatnich dziesięciu lat, tak jak w przypadku całego województwa, można mówić o dużej stabilności wielkości populacji. Zestawienie potencjału ludnościowego i badanych szkół, daje możliwość określenia liczby mieszkańców przypadających na jedną placówkę szkolnictwa zawodowego.

² Źródło: Główny Urząd Statystyczny, (www.strateg.stat.gov.pl) stan na 31.12.2014r.

³j.w.

Tabela 1. Zestawienie stosunku wielkości populacji powiatów w województwie lubuskim w latach 2004-2014 do liczby zespołów szkół/ szkół ponadgimnazjalnych.

Powiaty	2004 r. Liczba mieszkańców	2014 r. Liczba mieszkańców	Liczba zespołów szkół/ szkół	Liczba mieszkańców na 1 szkołę zawodową
m. Gorzów Wielkopolski	125 578	124 145	12	10345,4
m. Zielona Góra	118 516	118 920	10	11892
Żarski	99 093	98 325	9	10925
Zielonogórski	88 935	94 934	2	47467
Nowosolski	86 793	87 524	8	10940,5
Żagański	82 615	81 462	6	13577
Gorzowski	64 673	70 791	4	17697,8
Międzyrzecki	58 335	58 640	5	11728
Krośnieński	56 813	56 235	3	18745
Świebodziński	56 213	56 415	4	14103,8
Strzelecko- drezdenecki	50 356	50 212	4	12553
Słubicki	46 919	47 278	5	9455,6
Wschowski	38 393	39 365	3	13121,6
Sulęciński	35 390	35 761	1	35761
woj. lubuskie	1 009 168	1 020 307	76	13 425,1

Źródło danych: GUS, Baza Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Powiaty województwa lubuskiego można podzielić na dwie kategorie. Pierwsza z nich, do której wchodzi 7 powiatów (Zielona Góra, Gorzów Wielkopolski, żarski, zielonogórski, nowosolski, żagański i gorzowski), charakteryzuje się większym potencjałem młodzieży, druga znaczenie mniejszym (powiaty międzyrzecki, krośnieński, świebodziński, strzelecko-drezdenecki, słubicki, wschowski i sulęciński). Analizując trendy demograficzne występujące wśród uczniów w wieku 15-19 lat na przestrzeni lat 2004-2014, można zauważyć uszczuplenie tej populacji w szkołach ponadgimnazjalnych, w tym zawodowych. W ostatnim dziesięcioleciu ubyło ponad 30% uczniów (z 82 672 w 2004 roku do 54 688 w 2014 roku)⁴. Było to spowodowane tak zwanym falowaniem demograficznym – wyżami i niżami demograficznymi, ograniczeniem przyrostu naturalnego i migracjami, które w kategorii wiekowej 15-39 lat charakteryzują się największymi wartościami ujemnymi. W analizowanych latach ubywało uczniów we wszystkich typach szkół, przy czym szkoły zawodowe (szczególnie zasadnicze szkoły zawodowe) w największym stopniu odczuły skutki zmniejszenia się populacji 15-19 latków. Jest to spowodowane m.in. rosnącymi aspiracjami edukacyjnymi młodzieży, która coraz częściej chce osiągać wykształcenie na poziomie średnim lub wyższym. Na przestrzeni lat 2010-2014 widoczny jest spadek liczby uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych na poziomie 1 442 uczniów oraz w technikach na poziomie 1 884 uczniów⁵. Zmiana liczby uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych różnie przedstawia się w poszczególnych powiatach województwa lubuskiego. Najmniejszy odsetek spadku liczby uczniów odnotowano w powiecie gorzowskim (0,4%) w Zielonej Górze (11,6%), powiecie wschowskim (12,9%) i żagańskim (13,8%).

⁴j.w.

⁵ Źródło: GUS, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2009/2010 i 2013/2014

Największy problem z odpływem uczniów z zasadniczych szkół zawodowych w latach 2010-2014 odnotowano w powiecie słuwickim (42,2%), sulęcińskim (37,4%), krośnieńskim (36,7%) i żarskim (33,5%). Dane demograficzne wskazują także na zmniejszanie się jednych segmentów wiekowych (ludzie młodzi) w strukturze demograficznej, przy stałej wartości populacji ogólnej, która powoduje relatywne zwiększenie się starszych kategorii wiekowych. Można to zaobserwować analizując wielkość udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. W roku 2004 w województwie lubuskim było to 13,5% mieszkańców, a w 2014 roku odsetek ten wzrósł do 18%, jednocześnie zauważyć można nieznaczny spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, które najczęściej sięgają do 2035 roku wybija się tendencja spadkowa, wskazująca zmniejszenie się populacji województwa lubuskiego o ponad 62 tysiące mieszkańców, a do roku 2050 o ponad 141 tysięcy. Spadek wielkości populacji będzie zróżnicowany w kategoriach wiekowych co pokazuje poniższa tabela.

Tabel 2. Ludność województwa lubuskiego w podziale na wiek uwzględniająca prognozy demograficzne⁶.

Zmiany stanów ludności w latach 2013 - 2050									
lata	2014	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Ogółem	-1 124	-1 370	-9 151	-12 786	-17 337	-21 818	-25 213	-26 830	-27 196
13-15	-820	-868	2 633	194	-4 288	-1 323	-2 266	-1 591	-612
16-18	-1 322	-1 177	-3 755	6 592	-5 278	-2 308	-1 732	-2 141	-1 164
19-24	-2 568	-2 902	-12 821	-4 520	8 199	-8 001	-4 446	-3 609	-4 027
przedprodukcyjny*	-1 946	-1 818	-5 051	-8 466	-16 805	-9 868	-8 103	-5 252	-4 039
produkcyjny	-2 928	-3 260	-21 698	-23 410	-6 240	-9 032	-16 592	-38 504	-46 145
mobilny	-1 624	-2 556	-27 174	-36 467	-33 067	-27 762	-18 843	-11 523	-9 632
niemobilny	-1 304	-704	5 476	13 057	26 827	18 730	2 251	-26 981	-36 513
poprodukcyjny	3 750	3 708	17 598	19 090	5 708	-2 918	-518	16 926	22 988

* od 0 do 17 lat

2.2. Rynek pracy

Rynek pracy kształtowany jest między innymi przez sytuację szkolnictwa, w tym szkolnictwa zawodowego. To czy na danym obszarze działają prężne firmy produkcyjne w danej dominującej branży wpływa równocześnie na kierunki szkolnictwa zawodowego, które zasilają dominujące branże. Analiza sytuacji związanej z otoczeniem biznesowym i rynkiem pracy jest niezwykle cenna w planowaniu rynku edukacyjnego. Na terenie województwa lubuskiego rozkład podmiotów gospodarczych pod względem wielkości przedsiębiorstw w poszczególnym powiatach jest podobny. Największy odsetek podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w systemie REGON, stanowią podmioty małe – zatrudniające do 9 osób (na poziomie 95,7%)⁷. Najmniej jest zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zatrudniających więcej niż 1000 osób (w województwie jest ich 9, w tym 5 w sektorze prywatnym). Biorąc pod uwagę ogólną liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych można wskazać różnice potencjału

⁶ Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl

⁷ GUS, www.stat.gov.pl, prognoza ludności na lata 2014-2050.

zatrudnienia na poziomie powiatów. Udział podmiotów zarejestrowanych w powiecie do ogólnej liczby podmiotów w województwie pozwala wyróżnić trzy kategorie powiatów: najsilniejsze gospodarczo miasta na prawach powiatu – Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra (z 16% udziałem podmiotów gospodarczych), powiaty o średnim potencjale (związane z funkcjonowaniem KSSSE oraz większych lubuskich przedsiębiorstw) oraz powiaty słabo rozwinięte gospodarczo (wschowski, sulęciński oraz strzelecko-drezdenecki, w których rozwijane są głównie funkcje turystyczne i rekreacyjne).

Tabela 3. Lokalizacja podmiotów gospodarczych wg. rejestru REGON w powiatach województwa lubuskiego⁸.

Obszar	Liczba podmiotów gospodarczych wg. rejestru REGON
Lubuskie	110 084
Powiat gorzowski	7 414
Powiat międzyrzecki	6 025
Powiat słubicki	5 567
Powiat sulęciński	2 949
Powiat strzelecko-drezdenecki	4 564
Miasto Gorzów Wielkopolski	17 830
Powiat krośnieński	5 522
Powiat nowosolski	7 185
Powiat świebodziński	5 670
Powiat zielonogórski	9 146
Powiat żagański	7 403
Powiat żarski	9 433
Powiat wschowski	3 462
Miasto Zielona Góra	17 714

Analizując rozkład liczby podmiotów gospodarczych w powiatach pod kątem poszczególnych sekcji PKD 2007, nie zauważa się specyfiki poszczególnych powiatów oraz dominacji określonych sektorów gospodarczych. Rozkład liczby podmiotów w poszczególnych sekcjach kształtuje się podobnie. We wszystkich powiatach dominują podmioty z sekcji G, do której zalicza się firmy świadczące usługi w zakresie handlu. Drugą najliczniejszą kategorią są podmioty z sekcji F – budownictwo.

Poziom bezrobocia jest jednym z czynników charakteryzujących rynek pracy. Pośrednio informuje o kondycji gospodarczej regionu. Bezrobocie na koniec roku 2014 wyniosło w województwie lubuskim 12,5%⁹ i było wyższe o 1,1% od przeciętnego w kraju (lubuskie jest na 10 miejscu wśród województw jeśli chodzi o wysokość stopy bezrobocia). Do powiatów o niskim poziomie bezrobocia zaliczyć można: m. Gorzów Wielkopolski (5,9%), m. Zielona Góra (7,3%), słubicki (7,9%), gorzowski (8,8%), świebodziński (10,2%). Do powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia można zaliczyć: żagański (22,2%), nowosolski (20,7%), strzelecko-drezdenecki (20,1%), międzyrzecki (18,6%) oraz krośnieński (18,6%). Poziom bezrobocia w województwie lubuskim zmniejsza się i na koniec 2015 roku wyniósł 10,6%. Biorąc pod

⁸ GUS, www.stat.gov.pl, rejestr/REGON, stan na 31.12.2014r.

⁹ GUS, strateg.stat.gov.pl, stan na koniec 2014 roku.

uwagę sytuację szkolnictwa zawodowego, należy wspomnieć o grupie osób bezrobotnych w wieku do 25 roku życia. Ta kategoria od wielu lat wyróżnia się wysokim poziomem bezrobocia. I kształtuje się na poziomie około 9% w największych miastach regionu – Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze i sięga do poziomu 20% w powiecie sulęcińskim. W pozostałych powiatach przedział wielkości poziomu bezrobocia wśród młodych ludzi mieści się pomiędzy 14% a 17%. Wojewódzki Urząd Pracy monitoruje sytuację odnośnie zawodów deficytowych i nadwyżkowych, która pokazuje stopień dopasowania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy. Analiza zawodów deficytowych i nadwyżkowych¹⁰ informuje o niedopasowaniu kwalifikacji pracowników do ofert pracodawców. Świadczy o tym wysoki odsetek zawodów (na poziomie 70% w 2014 roku) klasyfikowanych jako nadwyżkowe, czyli takie, na które nie ma zapotrzebowania na regionalnym rynku pracy. O niedopasowaniu informuje także odsetek (niemal 25%) zawodów deficytowych, w których pracodawcy mają kłopot ze znalezieniem pracowników. Wskazuje to m.in. na niedopasowaną ofertę edukacyjną do rzeczywistego zapotrzebowania rynku pracy. Zestawienie bilansu zawodów nadwyżkowych i deficytowych z ofertą edukacyjną w poszczególnych szkołach zawodowych województwa lubuskiego wskazuje, że najczęściej w szkołach tych kształcą się uczniowie w zawodach, które należą do kategorii nadwyżkowych. Jednym z czynników powodujących takie rozbieżności są odmienne charaktery systemu oświaty i instytucji funkcjonujących na rynku pracy. Należy jednak wziąć pod uwagę, iż rozbieżności pomiędzy ofertą edukacyjną, a potrzebami pracodawców wynikają także z niedopasowania instytucjonalnego, wyrażającego się w posługiwaniu się innymi sposobami klasyfikacji zawodów. Otwarte pozostaje pytanie gdzie następuje blokada przepływu informacji pomiędzy podmiotami kształcącymi przyszłych pracowników, a pracodawcami.

2.3. Szkolnictwo zawodowe

Na terenie województwa działa 106 szkół zawodowych, w tym 59 techników oraz 47 zasadniczych szkół zawodowych. W każdym powiecie województwa lubuskiego funkcjonuje przynajmniej jeden taki podmiot. W większości przypadków są to zespoły szkół kształcenia zawodowego (w regionie jest 59 zespołów szkół kształcenia zawodowego). Średnio w co trzecim zespole szkół oprócz szkolnictwa zawodowego prowadzony jest proces edukacji ogólnokształcącej. Dodatkowo funkcjonują 3 samodzielne Centra Kształcenia, które nie prowadzą szkolnictwa w trybie stacjonarnym, ale stanowią zaplecze techniczno-edukacyjne dla wielu jednostek edukacyjnych w zakresie praktycznej nauki zawodu.

Tabela 4. Baza szkół zawodowych województwa lubuskiego.

I.p.	Nazwa szkoły
1	Zespół Szkół im. Marii Skłodowskiej-Curie w Kostrzynie nad Odrą
2	Zespół Szkół im. Mikołaja Kopernika w Witnicy
3	Zespół Szkół Licealnych i Technicznych im. Stanisława Staszica w Gubinie
4	Europejskie Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gubinie
5	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Władysława Broniewskiego w Krośnie Odrzańskim
6	Zespół Szkół Budowlanych i Samochodowych im. Mikołaja Kopernika w Gorzowie Wielkopolskim
7	Zespół Szkół Ekonomicznych im. Stefana Starzyńskiego w Gorzowie Wielkopolskim
8	Zespole Szkół Elektrycznych w Gorzowie Wielkopolskim

¹⁰ Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze, Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie lubuskim, 2005,2010,2014.

9	Zespół Szkół Gastronomicznych im. Febronii Gajewskiej - Karamać w Gorzowie Wielkopolskim
10	Zespół Szkół Mechanicznych im. Zesłańców Sybiru w Gorzowie Wielkopolskim
11	Zespół Szkół nr 12 im. Jana III Sobieskiego w Gorzowie Wielkopolskim
12	Zespół Szkół Odzieżowych im. Krzysztofa Kieślowskiego w Gorzowie Wielkopolskim
13	Zespół Szkół Ogrodniczych w Gorzowie Wielkopolskim
14	Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Gorzowie Wielkopolskim
15	Zespół Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Zielonej Górze
16	Zespół Szkół Ekonomicznych w Zielonej Górze
17	Zespół Szkół Elektronicznych i Samochodowych w Zielonej Górze im. Marii Skłodowskiej - Curie
18	Zespół Szkół i Placówek Kształcenia Zawodowego w Zielonej Górze
19	Zespół Szkół Technicznych im. Mikołaja Kopernika w Zielonej Górze
20	Zespół Szkół Zawodowych PBO sp. z o.o. w Zielonej Górze
21	Zespół Szkół Budowlanych w Międzyrzeczu
22	Zespół Szkół Ekonomicznych im. Stanisława Staszica w Międzyrzeczu
23	Zespół Szkół Technicznych im. Stanisława Lema w Skwierzynie
24	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Trzcielu
25	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. Leszka Kołakowskiego w Kozuchowie
26	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego "ELEKTRYK" w Nowej Soli
27	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II nr 4 w Nowej Soli
28	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. Marii Dąbrowskiej w Nowej Soli
29	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica "Odlewniak" w Nowej Soli
30	Zespół Szkół Nr 1 w Nowym Miasteczku
31	Zespół Placówek Oświatowych w Siedlisku
32	Zespół Szkół Ekonomicznych w Ośnie Lubuskim
33	Zespół Szkół Ekonomiczno-Rolniczych w Słubicach
34	Zespół Szkół Technicznych w Słubicach im. inż. Tadeusza Tańskiego
35	Zespół Szkół w Dobiegniewie
36	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Drezdenku
37	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stefana Biedrzyckiego w Strzelcach Krajeńskich
38	Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych im. Unii Europejskiej w Sulęcinie
39	Powiatowy Zespół Szkół Technicznych i Zawodowych w Świebodzinie
40	Zespół Szkół Technicznych im. Jana Pawła II w Zbąszynku
41	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Dezyderego Chłapowskiego w Stawie
42	I Zespół Szkół im. Stanisława Staszica we Wschowie
43	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Generała Władysława Sikorskiego w Sulechowie
44	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Iłowej
45	Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Szprotawie
46	Zespół Szkół Technicznych i Licealnych w Żaganiu
47	Zespół Szkół Tekstylno - Handlowych w Żaganiu
48	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Ekonomicznych w Lubsku
49	Zespół Szkół Technicznych im. Władysława Reymonta
50	Zespół Szkół Zawodowych ZDZ im. prof. Gerharda Domagka w Lubsku
51	Zespół Szkół Budowlanych w Żarach
52	Zespół Szkół Ekonomicznych w Żarach
53	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Żarach
54	Zespół Szkół Samochodowych im. Komisji Edukacji Narodowej w Żarach
55	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Zesłańców Sybiru w Bobowicku
56	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Komisji Edukacji Narodowej w Henrykowie
57	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Kamieniu Małym
58	Zespół Szkół Leśnych w Rogozińcu
59	Technikum Leśne im. Jana Miklaszewskiego w Staroście
60	Zasadnicza Szkoła Zawodowa Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Zielonej Górze

61	Zespół Szkół nr 1 WZDZ w Gorzowie Wlkp.
63	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Lipkach Wielkich
64	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Marii Konopnickiej w Międzyrzeczu
65	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Nowej Soli
66	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Słubicach
67	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Strzelcach Krajeńskich
68	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Lecha Wierusza w Świebodzinie
69	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Sulechowie
70	Niepubliczny Zespół Szkół w Wiechlicach
71	Specjalny Ośrodek dla Dzieci z Wadami Słuchu i Mowy im. Kornela Makuszyńskiego w Żarach
72	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Lubsku
73	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Janusza Korczaka we Wschowie
74	Specjalna Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Zielonej Górze
75	Lubuska Akademia Rzemiosła w Zielonej Górze
76	Technikum Stowarzyszenia Przyjaciół Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Zawodowego w Zielonej Górze
77	Liceum Plastyczne w Gorzowie Wielkopolskim
78	Zespół Szkół nr 14 w Gorzowie Wielkopolskim
79	Centrum Kształcenia Zawodowego w Gorzowie Wielkopolskim
80	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulęciniu
81	Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Żarach

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu szkół i placówek oświatowych (www.cie.men.gov.pl)

Największym ośrodkiem szkolnictwa zawodowego jest miasto Gorzów Wielkopolski, na terenie którego funkcjonuje 13 tego typu placówek. W powiecie nowosolskim działa 12 publicznych szkół zawodowych, w powiecie żarskim – 14 szkół tego typu. Najwięcej zasadniczych szkół zawodowych jest w powiecie nowosolskim oraz mieście Gorzów Wielkopolski (po 7 szkół). Centra Kształcenia nierealizujące kompleksowego kształcenia stacjonarnego dla młodzieży zlokalizowane są w Gorzowie Wielkopolskim, Zielonej Górze oraz Wschowie. Kształcenie zawodowe kierowane jest także dla osób dorosłych, tego typu nauka realizowana jest w 26 z 76 placówek wskazanych w tabeli 4. Szkolnictwo dla dorosłych odbywa się w dwóch formach: kwalifikacyjnych kursach zawodowych oraz szkołach policealnych. Najszersza oferta edukacyjna dla dorosłych dostępna jest w Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim, powiecie nowosolskim oraz powiecie żarskim. Kwalifikacyjne kursy zawodowe oferowane są w 37% placówek. Oferta edukacyjna szkół obejmuje szkolnictwo dla młodzieży, edukację młodocianych pracowników oraz szkolnictwo dla dorosłych. W przypadku edukacji młodocianych pracowników realizacja edukacji zawodowej i kwalifikacyjnej odbywa się w podmiotach gospodarczych. Wśród szkół realizujących kształcenie zawodowe są dwie placówki, których oferta edukacyjna obejmuje tylko edukację młodocianych pracowników (Zespół Szkół w Dobiegniewie oraz Zespół Placówek Oświatowych w Siedlisku). W zakresie szkolnictwa dla młodzieży prowadzi się kształcenie na poziomie technikum w 37 zawodach, a na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej w 80 zawodach. Najszerszą ofertą zdobycia zawodu dysponują miasta wojewódzkie Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra. Najsłabsza oferta programowa dostępna jest w powiecie sulęcińskim. Oferta edukacyjna szkół zawodowych w województwie lubuskim obejmuje najczęściej zawody z obszaru administracyjno-usługowego,

najrządziej obszary medyczno-społeczne oraz artystyczne. Na obszarach wielu powiatów występują częste przypadki multiplikowania tych samych obszarów i kierunków nauczania.

Ogólna liczba uczniów szkół zawodowych dla młodzieży (zasadniczych szkół zawodowych i techników) w województwie lubuskim spadła z 22 192 uczniów w roku szkolnym 2011/2012 do 19 536¹¹ w roku 2014/2015, to jest o 11,4%. Podobny poziom spadku liczby uczniów zanotowano w tym okresie w liceach ogólnokształcących. Proporcje młodzieży kształcącej się w różnych typach szkół od kilku lat pozostają na stałym poziomie. W szkołach zawodowych różnego typu (zasadnicze szkoły zawodowe i technika) kształcą się 61% młodzieży (w tym 17% w zasadniczych szkołach zawodowych, a 44% w technikach), w liceach ogólnokształcących kształcą się 37% młodzieży, pozostałe 2%, to uczniowie liceów profilowanych i szkół artystycznych. Kobiety stanowią 43% absolwentów techników i jedynie 20% absolwentów zasadniczych szkół zawodowych. Średnia liczba uczniów w szkołach zawodowych wynosi 321 uczniów, większość placówek liczy od 200 do 500 uczniów. Zróżnicowanie liczby uczniów w szkołach i zespołach szkół województwa lubuskiego jest znaczne i wynosi od 18¹² uczniów w Zespole Szkół w Nowym Miasteczku do 855 w Zespole Elektronicznych i Samochodowych w Zielonej Górze. Największymi szkołami w województwie są: Zespół Szkół Elektronicznych i Samochodowych w Zielonej Górze – 826 uczniów, Powiatowy Zespół Szkół Technicznych w Świebodzinie – 852 uczniów, Zespół Szkół Ekonomicznych w Zielonej Górze - 654 uczniów, Zespół Szkół Elektrycznych w Gorzowie Wielkopolskim – 689 uczniów, Zespół Szkół i Placówek Kształcenia Zawodowego w Zielonej Górze – 569 uczniów. Do najmniejszych należą: Zespół Szkół w Nowym Miasteczku, Zespół Szkół w Siedlisku oraz Dobiegniewie. Większość szkół zawodowych to szkoły o zasięgu lokalnym kształcące od 90 do 100% uczniów z terenu powiatu, w którym placówka się znajduje. Kształceniem uczniów – pracowników młodocianych zajmuje się w województwie lubuskim 28 placówek kształcenia zawodowego, w których uczy się 1 843 pracowników młodocianych.

Istotnym elementem diagnozy szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim jest charakterystyka kadry nauczycieli zawodu zatrudnionej w placówkach szkolenia zawodowego. W 76 placówkach kształcenia zawodowego zatrudnionych jest około 800 nauczycieli zawodu (nauczycieli zawodowych przedmiotów teoretycznych oraz nauczycieli praktycznej nauki zawodu). W większości przypadków są to osoby zatrudnione w niepełnym wymiarze etatowym. Średnio w placówce kształcenia zawodowego zatrudnionych jest 11 nauczycieli zawodu. Najwięcej zatrudnionych nauczycieli zawodu jest w szkołach dwóch największych miast regionu, czyli w Zielonej Górze i w Gorzowie Wielkopolskim, najmniej nauczycieli zawodu pracuje w szkołach powiatów: strzelecko-drezdeneckiego oraz sulęcińskiego. O jakości kadry nauczycielskiej świadczy także liczba nauczycieli posiadających uprawnienia egzaminatora. Najwięcej takich osób zatrudnionych jest w Powiatowym Zespole Szkół Technicznych i Zawodowych w Świebodzinie, Zespole Szkół Elektronicznych i Samochodowych w Zielonej Górze oraz Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Sulechowie. Kolejnym elementem wskazującym na rozwój kadry nauczycielskiej jest jej udział w różnych formach doskonalenia zawodowego. Nauczyciele korzystają najczęściej z kursów specjalizacyjnych, praktyk w zakładach pracy oraz ze studiów podyplomowych.

Mierzalnym efektem jakości nauczania są wyniki egzaminów końcowych lub kwalifikacyjnych. W związku z trwającym procesem wdrożenia reformy szkolnictwa zawodowego uczniowie niektórych szkół zawodowych uczestniczyli do tej pory w egzaminach kwalifikacyjnych wynikających z nowej podstawy

¹¹ GUS, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2014/2015, Warszawa 2015 r.

¹² Opracowanie własne na podstawie deklaracji organów prowadzących szkoły.

programowej (byli to uczniowie z 47 szkół). Równolegle w latach 2013-2014 we wszystkich szkołach zawodowych prowadzone były egzaminy według „starej podstawy programowej”. Zdawalność egzaminów z kwalifikacji w roku szkolnym 2013-2014, wyniosła w województwie lubuskim 64,4%. Wynik egzaminów kwalifikacyjnych nowej podstawy programowej wyniósł 58,87%¹³. Zdawalność egzaminów w ramach starej podstawy programowej wyniósł w 2013 roku – 65%, w 2014 roku – 66,55%.

Jednym z elementów, mogących wpływać na wybór danej szkoły przez uczniów jest posiadanie odpowiedniej bazy socjalnej – zaplecza noclegowego (internat, bursa) oraz gastronomicznego (stołówka). W tym kontekście przewagę posiadają szkoły, które dysponują odpowiednim zapleczem noclegowym i zapewniają uczniom wyżywienie. Mniej niż połowa lubuskich szkół posiada zaplecze socjalne (45%), stołówkę posiada 34% szkół. Pokazuje to, że baza socjalna szkół kształcących zawodowo jest niewystarczająca.

Dbając o wzbogacenie oferty kształcenia i możliwości poszerzenia kompetencji i umiejętności przez uczniów i nauczycieli, w większości szkoły uczestniczą (jako partner i beneficjent) w projektach finansowanych zewnętrznie. Korzyściami płynącymi z tego typu rozwiązań jest również możliwość doposażenia bazy dydaktycznej oraz wymiany doświadczeń. W ostatnich latach ok. 50 % szkół z terenu województwa lubuskiego zrealizowała projekty współfinansowane z EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

Kolejnym warunkiem prawidłowej realizacji procesu dydaktycznego jest posiadanie odpowiedniej bazy techniczno-dydaktycznej w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego. Wykorzystanie bazy dydaktycznej jest bezpośrednio związane z realizacją podstaw programowych kształcenia w zawodzie. Wśród szkół zawodowych występują jednostki, które w ramach kształcenia zawodowego zajmują się tylko obszarem kształcenia ogólnego. W takim przypadku proces kształcenia praktycznego realizowany jest wówczas w zakładach pracy lub wyspecjalizowanych centrach kształcenia zawodowego, a szkoły posiadają jedynie sale do zajęć teoretycznych, bez potrzeby tworzenia i utrzymywania specjalistycznych pracowni praktycznych. Większość szkół posiada minimum wyposażenia niezbędnego do realizacji zajęć związanych z określoną kwalifikacją. W każdym z powiatów stopień dopasowania pracowni do wymogów podstawy programowej występuje w co najmniej połowie pracowni. Najlepiej wyposażone pracownie znajdują się w szkołach z powiatów gorzowskiego, sulęcińskiego oraz zielonogórskiego. Równocześnie połowa szkół i placówek kształcenia zawodowego posiada wyposażenie pracowni dydaktycznych pozwalające na przeprowadzenie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w określonym zawodzie.

Tabela 5. Wyposażenie pracowni niezbędne do realizacji zajęć związanych z kwalifikacjami¹⁴.

Powiat	Pracownie posiadające minimum niezbędnego wyposażenia do realizacji zajęć
Gorzowski	100%
Gorzów Wielkopolski	57%
Krośnieński	50%
Międzyrzecz	75%
Nowosolski	71%
Słubicki	67%
Strzelecko-drezdenecki	67%

¹³ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu.

¹⁴ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego „Diagnoza stanu i perspektyw rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim”, s. 74, Zielona Góra, 2015r.

Sulęciński	100%
Świebodziński	75%
Wschowski	50%
Zielona Góra	78%
Zielonogórski	100%
Żagański	60%
Żarski	67%
województwo lubuskie	67%

Tabela 6. Pracownie posiadające wyposażenie przystosowane do egzaminowania potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie¹⁵.

Powiat	Pracownie przystosowane do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie
Gorzowski	100%
Gorzów Wielkopolski	43%
Krośnieński	67%
Międzyrzeczki	60%
Nowosolski	50%
Słubicki	50%
Strzelecko-drezdenecki	0%
Sulęciński	50%
Świebodziński	50%
Wschowski	50%
Zielona Góra	58%
Zielonogórski	50%
Żagański	50%
Żarski	38%
województwo lubuskie	50%

Mając świadomość braków w wyposażeniu szkół i placówek kształcenia zawodowego (minimalne niezbędne wyposażenie do realizacji zajęć zaspokaja jedynie część potrzeb), wszystkie szkoły można zaliczyć do grona placówek wymagających modernizacji, remontu lub doposażenia. Warsztaty przedmiotów informatycznych oraz zawodów, w których zachodzą szybkie zmiany technologiczne oraz organizacyjne będą z pewnością wymagały doposażenia. Największą barierą w realizacji planów modernizacyjnych szkół są braki środków finansowych organów prowadzących.

2.4. Współpraca z otoczeniem biznesowym

Oferta szkół zawodowych powinna być w najszerszym stopniu dopasowana do regionalnego rynku pracy. Kwalifikacje jakie zdobywają uczniowie powinny być powiązane z potrzebami lokalnych przedsiębiorców i pracodawców. Biorąc pod uwagę częściowe niedopasowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy, należy wprowadzić systemowy mechanizm gwarantujący zacieśnienie współpracy na linii szkoła zawodowa – pracodawca. Punktem wyjścia powinno być budowanie dobrych i trwałych relacji pomiędzy systemem edukacyjnym na poziomie zawodowym, a pracodawcami i instytucjami rynku pracy. Problem stanowi rozbieżność interesów pracodawców, dyrektorów szkół, organów prowadzących szkoły oraz aspiracje

¹⁵j.w

i dokonywane przez uczniów wybory dotyczące swojego kształcenia. Elementami wskazującymi na jakość współpracy pomiędzy szkołami, a pracodawcami są m.in. częstotliwość, zakres, stopień sformalizowania oraz efekty tej współpracy. Przeważnie współpraca pracodawcy ze szkołą dotyczy przeprowadzenia praktyk szkolnych, dostarczania szkole materiałów i surowców do praktycznej nauki zawodu, kształcenia zawodowego teoretycznego i praktycznego i zajęć praktycznych dla uczniów. Gorzej sytuacja przedstawia się pod kątem szkolenia dla nauczycieli, objęcia placówki dydaktycznej patronatem, współorganizacji wycieczek dydaktycznych dla nauczycieli oraz organizacji konkursów wiedzy zawodowej dla uczniów. Otoczenie biznesowe uczestniczy zatem głównie w procesie dydaktycznym, związanym z praktyczną nauką zawodu, co nie rozwiązuje kompleksowo wskazanych wyżej problemów dwustronnego dialogu na linii szkoła zawodowa – pracodawca. Najważniejszymi z przyczyn braku współpracy między szkołami zawodowymi a pracodawcami jest niskie zainteresowanie pracodawców zintensyfikowaniem współpracy, powodowane zbyt rozbudowanymi formalnościami biurokratycznymi (deklarowane przez 92,3%), uregulowaniami prawnymi dotyczącymi współpracy (69,3%), brakiem zachęt w postaci ulg podatkowych (77%), a także niekorzystnym systemem finansowania dotyczącego refundacji poniesionych przez pracodawców kosztów¹⁶.

Budowanie ścisłej i skutecznej współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi kształcenie zawodowe a przedsiębiorcami (na lokalnym i regionalnym rynku) powinno być jednym z kluczowych aspektów planowania wsparcia dla procesu edukacji zawodowej. Wszelkie podejmowane działania na rzecz edukacji zawodowej powinny mieć wpływ na budowanie trwałej relacji z firmami na lokalnym/regionalnym rynku. Stopień tego wpływu zależy jednak od kilku czynników: efektów dotychczasowej współpracy, jakości tej współpracy, stopnia zaangażowania przedsiębiorców. Ważny jest przede wszystkim faktyczny wymiar tej współpracy, a nie tylko hipotetyczny poparty jedynie zawartymi porozumieniami o współpracy (np. liczba przedsiębiorstw współpracujących z daną szkołą).

Wymierne rezultaty współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi kształcenie zawodowe a przedsiębiorcami, który zgłaszają konkretne potrzeby związane z rynkiem pracy w kontekście przygotowania kadry pracowniczej można określić w następujący sposób (od podstawowych form do bardziej zaawansowanych): praktyczna nauka zawodu, czy staże uczniów realizowane u pracodawców. Bardziej skomplikowanymi i wymagającymi woli współpracy obu stron: programy nauczania dostosowane pod potrzeby pracodawców lub umowy na prowadzenie klas patronackich. Najtrudniejszymi do zrealizowania formami współpracy, ale niezwykle efektywnymi (związanymi z nakładami finansowymi przedsiębiorstw) są: udział w finansowaniu wyposażenia bazy technodydaktycznej lub dostarczaniu materiałów przeznaczonych do prowadzenia zajęć praktycznych.

Im bardziej zaawansowana forma wiążąca się z zaangażowaniem finansowym i czasowym, tym można liczyć, że przyniesie trwalsze efekty. Te najprostsze metody współpracy nie wymagają żadnego zaangażowania finansowego i tworzą jedynie złudny wizerunek współdziałania, który nie przynosi żadnych korzyści wzmacniając przy tym poczucie i przekonanie o niedopasowaniu procesu kształcenia do potrzeb rynkowych.

Współpraca szkół, lokalnej i regionalnej administracji oraz firm pozwala na budowanie wzajemnej lojalności i poczucia odpowiedzialności za rozwój regionu, jakość edukacji oraz jakość życia mieszkańców. Daje to firmom/przedsiębiorcom możliwość budowania społecznej odpowiedzialności.

¹⁶ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego „Ocena efektów współpracy ze szkołami i placówkami szkolenia zawodowego oraz promocji przedsiębiorczości dzięki realizacji projektów w ramach komponentu regionalnego POKL, UMWL.

Należy zwrócić uwagę, że elementem związanym z dopasowaniem oferty szkoły do wyzwań rynku pracy jest realizacja działań z zakresu doradztwa zawodowego i planowania kariery zawodowej. Najczęściej przyjmuje ono formę zorganizowania spotkań z zatrudnionym doradcą, a nie ciągłego wsparcia. Brakuje natomiast systemowego rozwiązania wewnątrzszkolnego systemu doradztwa.

3. Skrócona analiza SWOT szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Rosnące zainteresowanie kształceniem technicznym i zawodowym; • Dobrze rozwinięta sieć szkół zawodowych na terenie województwa; • Szeroka oferta edukacyjna proponowana przez placówki kształcenia zawodowego z terenu województwa; • Stałe ulepszana/modernizowana infrastruktura i wyposażenie szkół zawodowych; • Stałe rosnący rozwój kompetencji kadry nauczycielskiej w regionie (podnoszone i nabywane nowe kwalifikacje nauczycieli nauczania ogólnego i praktycznej nauki zawodu); • Rosnąca świadomość władz samorządu powiatowego oraz dyrektorów szkół w zakresie konieczności zwiększania swego potencjału rozwojowego w oparciu o podnoszenie jakości kształcenia w bliskiej współpracy z pracodawcami; • Oferowanie przez szkoły działań w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych; • Ustawiczny wzrost jakości kształcenia w placówkach edukacyjnych; • Duża aktywność szkół w realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych; • Zadawalająca współpraca z pracodawcami; • Niezależna weryfikacja efektów kształcenia; • Coraz szerzej stosowany model praktycznej nauki zawodu organizowanej u pracodawców; • Duży (72%) odsetek uczniów oraz absolwentów kształconych w zawodach potencjalnie związanych z regionalnymi specjalizacjami/inteligentną specjalizacją; • Stosowanie dobrych praktyk w zakresie zarządzania szkołą (posiadanie i wdrażanie strategii rozwoju szkoły, wdrażane systemy zarządzania szkołą itp.); 	<ul style="list-style-type: none"> • Wciąż niewystarczające zainteresowanie kształceniem technicznym i zawodowym; • Zbyt słaba współpraca przedsiębiorstw ze szkołami technicznymi i zawodowymi; • Braki infrastrukturalne kształcenia zawodowego i technicznego; • Niezadawalająca liczba absolwentów szkół zawodowych kierunków ważnych dla rozwoju województwa; • Oferta edukacyjna niedopasowana do potrzeb regionalnego rynku pracy; • Wciąż niewystarczająca świadomość kadry nauczycielskiej w zakresie kształtowania innowacyjnych i przedsiębiorczych (w tym przedsiębiorczości społecznej) postaw wśród młodzieży; • Nadal zauważalne(mimo stałej poprawy) niedostosowanie wykształcenia kadry nauczycielskiej, często zdezaktualizowane w stosunku do potrzeb rynku pracy (konieczność przekwalifikowania się, możliwość nauczania przedmiotów zawodowych i technicznych istotnych dla rozwoju regionu, z wykorzystaniem nowoczesnych metod i technik); • Niezadawalający poziom kompetencji społecznych absolwentów; • Konkurencja ze strony nauki zawodu w systemie rzemiosła; • Niewielka liczba szkół mogących pełnić rolę ponadlokalnych (lokalnych) centrów edukacji w strategicznych obszarach kształcenia; • Brak wyraźnej specjalizacji szkół w zakresie kształconych zawodów;

<ul style="list-style-type: none"> • Stały poziom zdawalności egzaminów kwalifikacyjnych w województwie lubuskim (porównywalny z regionami sąsiadującymi). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt mała oferta szkół w zakresie zdobywania przez uczniów certyfikatów oraz realizacji pozaszkolnych form kształcenia; • Niewystarczająca aktywność szkół w zakresie badania losów absolwentów; • Słabe wsparcie doradcze w formie indywidualnej pracy z uczniem; • Brak szkół potencjalnie kształcących w zawodach inteligentnej specjalizacji <i>Zdrowie i jakość życia</i> oraz niedostosowanie do potrzeb lokalnego rynku pracy kształcenia na kierunkach potencjalnie wpisujących się w specjalizację regionalną: <i>Zielona gospodarka</i>; • Niedostateczna wielkość wsparcia kierowanego na rozwój różnych form uczenia się przez całe życie; • Niskie upowszechnienie uczestnictwa mieszkańców regionu w uczeniu się przez całe życie; • Nieefektywne wykorzystanie środków unijnych na rozwój szkolnictwa (rozproszenie i finansowanie ośrodków o niewielkim potencjale rozwoju); • Niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych do edukacji zawodowej.
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia wykształcenia zawodowego; • Przepisy regulujące system szkolnictwa zawodowego (kontynuacja reformy szkolnictwa zawodowego – dalsze dostosowywanie kwalifikacji zawodowych i podstaw programowych do potrzeb rynku pracy; uelastycznienie procesu kształcenia i potwierdzania nabytych umiejętności); • Istniejąca strategia rozwoju szkolnictwa zawodowego w skali ogólnokrajowej; • Dostosowywanie kompetencji absolwentów do oczekiwań pracodawców; • Dostosowywanie kierunków kształcenia do obszarów inteligentnych specjalizacji gospodarczych rozwijanych na poziomie regionu, kraju, a także globalnych trendów i nowych modeli biznesu; • Wzrost znaczenia wykształcenia zawodowego; • Coraz częstsze wykorzystywanie prognozowania zmian demograficznych, zmian zachodzących na rynku pracy dla celów informacji zawodowej oraz uelastycznienia systemu nauczania; • Rozwój lokalnych centrów kształcenia zawodowego w obszarach kształcenia uznanych za ważne dla regionalnej gospodarki; 	<ul style="list-style-type: none"> • Migracje mieszkańców w kierunku bogatszych regionów kraju i za granicę; • Standaryzacja kształcenia (brak elastycznego reagowania na wymagania rynku); • Szczegółowo opisana organizacja nauczania zawodu wpływająca na usztywnienie programów i metod nauczania; • Niekorzystna sytuacja makroekonomiczna w kraju i województwie lubuskim (stagnacja gospodarcza; utrzymująca się niska atrakcyjność inwestycyjna regionu); • Globalizacja, zmiany technologiczne, zmiany społeczne (nienadążanie systemu kształcenia za zmianami); • System finansowania szkolnictwa zawodowego; • Rozdzźwięk między zawodem absolwenta/jego umiejętnościami praktycznymi a oczekiwaniami pracodawców; • Ryzyko likwidacji słabszych szkół w mniejszych ośrodkach (m.in. w wyniku odpływu uczniów do lepszych szkół w ośrodkach subregionalnych);

<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie w procesie kształcenia zawodowego nowych narzędzi, technik i technologii (w tym również TIK); • Dostępność zewnętrznych środków finansowych na rozwój szkół zawodowych w regionie (głównie unijnych); • Ograniczanie kosztów funkcjonowania podmiotów gospodarczych na całym świecie – poszukiwanie miejsc atrakcyjnych inwestycyjnie – może prowadzić do rozwoju rynku pracy i zapotrzebowania na wykwalifikowanych pracowników; • Rozwój pozaszkolnych form kształcenia i uczenia się przez całe życie (możliwość rozwoju centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego). 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska popularność kształcenia zawodowego wśród uczniów szkół gimnazjalnych i rodziców; • Utrzymująca się niska skłonność mieszkańców regionu do samokształcenia i uczenia się przez całe życie; • System egzaminowania nieodpowiedni: nie pozwala określić rzeczywistych kwalifikacji ucznia i dezorganizuje pracę szkoły; • Negatywne trendy demograficzne w kraju i regionie (dalszy spadek liczby osób w wieku 16-18 lat).
--	--

4. Priorytety inwestycyjne w zakresie wsparcia szkolnictwa zawodowego wynikające z RPO-L2020

Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 przewiduje wsparcie szkolnictwa zawodowego zarówno w wymiarze interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego, jak i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Jak wspomniano na wstępie, interwencja na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego została przewidziana w ramach:

- ✓ Działania 8.4 – *Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego* – Oś Priorytetowa 8 – *Nowoczesna edukacja*.
- ✓ Działania 9.3 – *Rozwój infrastruktury edukacyjnej* – Oś Priorytetowa 9 – *Infrastruktura społeczna* (w ramach celu: Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego).

Wsparcie w ramach środków EFS będzie realizowane w ramach trybu pozakonkursowego, systemowo obejmującego szkoły zawodowe, niemniej jednak analiza priorytetów inwestycyjnych w tym obszarze powinna być komplementarna do zakresu przewidzianego w ramach funduszu społecznego.

RPO-L2020 dla Priorytetu inwestycyjnego 10a, jeden z celów szczegółowych definiuje jako:

Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego. Cel ten powinien zostać osiągnięty między innymi poprzez wsparcie działań ukierunkowanych na wzrost dostępności wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego dzięki modernizacji szkół zawodowych. Interwencja w tym obszarze ma na celu poprawę jakości infrastruktury służącej praktycznej nauce zawodu, a przez to poprawę jakości kształcenia i zwiększenie integracji systemu nauczania z potrzebami rynku pracy, co z kolei zwiększy szanse młodych ludzi na odnalezienie się na rynku pracy.

Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną (której ciężar spoczywa na praktycznej nauce zawodu) przyczynią się zatem do zwiększenia atrakcyjności wyboru kształcenia zawodowego, jako ścieżki edukacyjnej,

a dostosowanie jego oferty do potrzeb rynku pracy, dostarczy na rynek pracy większą liczbę wykwalifikowanych specjalistów o kompetencjach odpowiadających aktualnym wymogom pracodawców.

Interwencja w ramach Działania 9.3 w zakresie wsparcia szkolnictwa zawodowego powinna zatem zostać skupiona na:

- ✓ zadaniach uzupełniających w stosunku do tych podejmowanych w ramach Działania 8.4 (a nawet szerzej – OP 8);
- ✓ zadaniach, których charakter konsumuje założenia celów odnoszących się do CT 10;
- ✓ wzmocnieniu infrastrukturalnym szkolnictwa zawodowego oraz szkoleniach zawodowych;
- ✓ wykorzystaniu obecnej infrastruktury techniczno-dydaktycznej (wyposażenie, doposażenie pracowni, warsztatów w celu stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej – budowa nowej infrastruktury będzie możliwa w wyjątkowych przypadkach, w sytuacji udokumentowanego braku możliwości adaptacji istniejącej infrastruktury);
- ✓ zadaniach będących częścią szerszej strategii placówki uwzględniającej udział pracodawców;
- ✓ zadaniach wynikających ze zdiagnozowanych potrzeb rynku pracy w regionie;
- ✓ zadaniach, których realizacja znajduje swoje uzasadnienie w uwarunkowaniach demograficznych i ekonomicznych występujących na danym obszarze.

Jednocześnie cel w tym obszarze wyznaczony w ramach RPO-L2020 dla EFS brzmi: *Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego*, który ma zostać osiągnięty poprzez

- ✓ działania ukierunkowane na rozwój kompetencji, kwalifikacji i umiejętności przyszłych pracowników;
- ✓ wsparcie nauczania zawodowego poprzez praktyczną i nowoczesną naukę zawodu oraz podnoszenie kompetencji kadry w zakresie kształcenia zawodowego;
- ✓ współpracę z potencjalnymi pracodawcami z regionu, co pozwoli na lepsze dopasowanie do wymagań rynku pracy;
- ✓ wszelkie formy współpracy szkół zawodowych z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym (np. w formie praktyk i staży – również dla nauczycieli oraz wolontariatu), w tym z pracodawcami, instytucjami rynku pracy, szkołami wyższymi;
- ✓ przygotowanie uczniów szkół zawodowych do funkcjonowania na rynku pracy.
- ✓ działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne (uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania oraz zgodności ze standardem wyposażenia określonym w Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji).

Wskazany zakres i kierunki wsparcia obu funduszy w ramach RPO-L2020 dedykowanych szkolnictwu zawodowemu wykazują dużą zbieżność, stąd tak ważna jest koordynacja na rzecz uzyskania możliwie pełnego efektu komplementarności.

Wsparcie w ramach środków EFS będzie realizowane w ramach trybu pozakonkursowego, systemowo obejmującego wybrane szkoły zawodowe. W tym kontekście jeszcze ważniejsze jest aby analiza priorytetów inwestycyjnych (EFRR) dla tego obszaru była uzupełnieniem do zakresu przewidzianego w ramach funduszu społecznego.

Analiza kierunków wsparcia w tym obszarze powinna obejmować przede wszystkim zapotrzebowanie szkół zawodowych w zakresie modernizacji obiektów oraz zakupu wyposażenia (ich zakres i potencjał dla faktycznego wzrostu jakości nauczania zawodowego), komplementarność w kontekście zaplanowanych działań ze środków EFS oraz uwzględniać aspekt demograficzny.

Dofinansowaniem w ramach Działania 9.3 powinny zostać objęte projekty/operacje dotyczące:

- ✓ doposażenia pracowni, warsztatów (przy zachowaniu komplementarności wsparcia z EFS – które nie są powieleniem zadań finansowanych z EFS, uzasadnione czynnikiem demograficznym oraz wynikami rozeznania potrzeb rynku pracy);
- ✓ modernizacji/ /budowy infrastruktury wyłącznie w powiązaniu z zakupem wyposażenia na powyżej wskazanych warunkach, na potrzeby rozwoju jednostki/istniejących i nowych kierunków kształcenia zawodowego (np.: zakup nowego wyposażenia, którego instalacja wymaga dostosowania infrastruktury). Wsparciu nie powinny podlegać projekty, które dotyczą wyłącznie działań infrastrukturalnych (w tym modernizacji/rozbudowy/budowy infrastruktury bez powiązania z rozwojem aktualnych kierunków nauczania);
- ✓ wyposażenia i inwestycji infrastrukturalnych realizowanych w oparciu o szerszy plan rozwoju placówki szkolenia zawodowego, aby zapobiec wydatkowaniu środków na przedsięwzięcia doraźne, które nie prowadzą do wzrostu jakości kształcenia i konkurencyjności uczniów/słuchaczy na rynku pracy;
- ✓ wsparcia szkół zawodowych, które podejmują współpracę z lokalnymi przedsiębiorstwami (których uczniowie i nauczyciele zawodu stale odbywają staże i praktyki w przedsiębiorstwach);
- ✓ wsparcia szkół zawodowych prowadzących aktywną politykę na rzecz promocji uczniów na rynku pracy (promocja osiągnięć uczniów, targi pracy, doradztwo zawodowe – w tym w zakresie poruszania się na rynku pracy, uczniowskie biuro karier, etc.).

Preferencją mogą zostać objęte (np. przez dobór odpowiednich kryteriów) te szkoły, które kształcą na kierunkach/w zawodach wpisujących się w Inteligentne specjalizacje regionu.

Ukierunkowanie wsparcia dla placówek/podmiotów najlepiej wpisujących się w Regionalne Inteligentne Specjalizacje (RIS) pozwoli skupić się przede wszystkim na najistotniejszych/najbardziej strategicznych kierunkach/branżach dla rozwoju regionu, na branżach o największym potencjale rozwojowym.

Lubuskie Inteligentne Specjalizacje są określone na poziomie Programu Rozwoju Innowacji 2030. Aktualnie w województwie lubuskim zidentyfikowano trzy obszary specjalizacji: Zielona gospodarka, Zdrowie i jakość życia oraz Innowacyjny przemysł. PRI 2030 definiuje również branże kluczowe (nie stanowią one zamkniętego katalogu) dla danej specjalizacji.

Koniecznym jest podkreślenie również, iż mówiąc o wymiarze infrastrukturalnym wsparcia ze środków RPO-L2020 należy zawsze mieć na uwadze również rozwijanie form kształcenia ustawicznego skierowanego do osób dorosłych. Jest to niezwykle istotny element całego systemu ze względu zarówno na czynnik demograficzny, zmienną koniunkturę rynku (konieczność przekwalifikowywania się i dostosowywania swoich umiejętności do aktualnych wymagań pracodawców), jak również coraz dłuższy czas aktywności zawodowej społeczeństwa.

Wsparcie w ramach RPO-L2020 dla szkolnictwa zawodowego powinno uwzględniać również konieczność tworzenia wyspecjalizowanych lokalnych i regionalnych centrów kształcenia zawodowego, co w sposób

wymierny poprawia konkurencyjność rynkową nie tylko samych podmiotów, ale przede wszystkim absolwentów i słuchaczy.

Sygnalizowana wcześniej potrzeba wyposażenia/utworzenia szkolnych punktów informacji i kariery jest również elementem istotnym dla rozwoju samej placówki kształcenia, jak i jej uczniów i słuchaczy. Podmiot kształcenia zawodowego oferujący kompleksową opiekę oraz wsparcie uczniów/słuchaczy wykraczającą poza aspekty nauki zawodu (mentoring, doradztwo, pomoc w odnalezieniu się na rynku pracy, edukacja w zakresie przedsiębiorczości) zdobywają przewagę konkurencyjną na rynku edukacji zawodowej, ale również dla swoich uczniów uzbrajając ich nie tylko w umiejętności praktyczne, które mogą wykorzystać w pracy zawodowej, ale również oferując im wachlarz narzędzi niezbędnych do poruszania się na rynku pracy.

Ograniczone środki EFRR w ramach RPO-L2020 dedykowane szkolnictwu zawodowemu wymuszają koncentrację ich wydatkowania. W praktyce powinno to zmierzać do opracowania takiego systemu wyboru jednostek do wsparcia, który będzie premiował te o największym potencjale. Takie podejście z założenia nie będzie obejmowało wsparcia horyzontalnego, kierowanego do wszystkich szkół zawodowych w regionie i musiałyby skupiać się na tych, które najlepiej odpowiadają na wszystkie wskazane w dokumencie aspekty. Sam system wyboru projektów musi natomiast odpowiadać wymogom stawianym przez zapisy Umowy Partnerstwa, ustawy wdrożeniowej, Wytycznych i zapisy RPO-L2020. Niemniej jednak warunki brzegowe wynikające z niniejszego opracowania powinny mieć zastosowanie dla konstruowania zasad wyboru operacji do wsparcia.

5. Inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego a szkolnictwo zawodowe

Również istotnym aspektem wsparcia szkolnictwa zawodowego w regionie jest jego powiązanie z wyłonionymi inteligentnymi specjalizacjami województwa lubuskiego, które to mają stanowić oś rozwoju zarówno gospodarczego, jak i społecznego.

Z punktu widzenia możliwego wsparcia ze środków unijnych istotne jest skorelowanie inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego (IS) z edukacją zawodową. Dlatego też środki z RPO – L2020 będą ukierunkowane, między innymi na cały proces kształcenia zawodowego i praktycznej nauki zawodu oraz współpracę szkół z przedsiębiorstwami wpisującymi się w specjalizacje. Istotny jest tutaj udział przedsiębiorstw w organizacji staży i praktyk oraz prowadzenia kursów zawodowych. Celem tego typu działań jest zbudowanie takiej platformy współpracy pomiędzy rynkiem i edukacją, by szkoły zawodowe i technika oraz uczelnie wyższe, przygotowujące kadry, które trafiają na regionalny rynek pracy, miały odpowiednie umiejętności zawodowe zgodne z zapotrzebowaniem lokalnej specyfiki województwa.

Podmioty kształcenia zawodowego oferujące naukę na kierunkach wpisujących się w specjalizacje zdefiniowane na poziomie PRI 2030, mogą zostać objęte preferencją. Takie podejście do wydatkowania środków w ramach dostępnej dla tego obszaru alokacji pozwoli na podniesienie jakości i dostosowanie kadry dla rozwoju specjalizacji regionu.

Propozycja działań dla szkół na rzecz powiązania kształcenia zawodowego z branżami wpisującymi się w inteligentne specjalizacje:

- ✓ Wybór branży w ramach obszarów inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego;
- ✓ Porozumienie z wybranym przedsiębiorstwem/przedsiębiorstwami określonej branży powiązanej z IS;
- ✓ Opracowanie diagnozy – ustalenie profili absolwentów i potrzeb w zakresie zawodów i kwalifikacji;
- ✓ Decyzja o modernizacji istniejącego/uruchomienie nowego kierunku kształcenia;
- ✓ Dopuszczenie bazy dydaktycznej przy jednoczesnym:
 - wprowadzeniu nowego zawodu na użytek zdiagnozowanych potrzeb firm (w obszarach inteligentnych specjalizacji) i/lub
 - zmodernizowaniu/dopasowaniu metod/narzędzi i treści kształcenia i szkolenia do zapotrzebowania rynku pracy;
- ✓ Wsparcie na rzecz doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, w tym staże i praktyki w przedsiębiorstwach.

6. Potrzeby inwestycyjne szkół zawodowych

Zapotrzebowanie wskazywane przez podmioty powinno uwzględniać cele określone na poziomie RPO-L2020, zarówno w ujęciu środków EFRR, jak i EFS. Jednocześnie niebywale ważne jest, aby wspierane inwestycje miały potencjał do kreowania zmian, pozwalający osiągnąć wartość, przy której inwestycja będzie mogła realnie wpłynąć na zwiększenie jakości kształcenia, zapewniając absolwentom pozycję konkurencyjną na rynku pracy. Ponadto cel, na który dany podmiot planuje przeznaczyć środki RPO-L2020 powinien być przemyślany i odpowiadać faktycznym potrzebom wynikającym z rzetelnie przeprowadzonej diagnozy.

W wymiarze wsparcia środkami EFRR najważniejsze jest zabezpieczenie odpowiedniego zaplecza technicznego stanowiącego bazę nauczania praktycznego zawodu. W tym kontekście nacisk powinien zostać położony na uzupełnienie wyposażenia pracowni/warsztatów w sprzęt umożliwiający uczniom/słuchaczom zdobycie umiejętności najlepiej odpowiadających aktualnym potrzebom lokalnego i regionalnego rynku pracy. W tym obszarze ważne jest również włączenie przedsiębiorstw do współpracy z podmiotami świadczącymi nauczanie zawodowe. Zaangażowanie podmiotów gospodarczych w różnych formach partycypacji, w tym finansowej w rozwój bazy technodydaktycznej pozwala na optymalne i bezpośrednie dopasowanie profilu kształcenia do ich (regionalnych i lokalnych firm) faktycznych potrzeb i poziomu wymagań stawianych przyszłym pracownikom na konkretnych stanowiskach pracy. Taka forma współpracy często wymaga połączonych działań zarówno szkół zawodowych, przedsiębiorstw, ale często włączenia administracji publicznej. Forma współpracy włączająca tak dalece przedsiębiorstwo w proces rozwoju szkolnictwa zawodowego stanowi najbardziej pożądanym modelem, jednocześnie jest on uznawany za najbardziej dojrzałą formę partycypacji społecznej firm w obszarze kształcenia zawodowego.

Skala oddziaływania inwestycji w szkolnictwo zawodowe powinna być również skorelowana z liczbą uczniów/słuchaczy, jaka będzie mogła korzystać z produktów zaplanowanych w ramach projektów. Stąd też istotnym kryterium analizy potrzeb jest liczba uczniów/słuchaczy, którzy będą mogli nabywać umiejętności praktyczne z wykorzystaniem nowoczesnego sprzętu/wyposażenia. Niemniej jednak

wytworzona w ramach wsparcia infrastruktura oraz wyposażenia warsztatów/pracowni powinna i może służyć również procesowi kształcenia osób dorosłych.

Plany inwestycyjne poszczególnych podmiotów w zakresie budowy/modernizacji infrastruktury, czy wyposażenia powinny być konstruowane w taki sposób, aby wykluczać inwestycje, które nie zostały ukierunkowane na obszary kształcenia praktycznego. Powinny one wskazywać również liczbę uczniów/słuchaczy danej placówki, do których zostanie skierowana oferta edukacyjna.

Ze wsparcia powinny zostać wykluczone wszystkie te projekty, których przedmiotem są inwestycje w infrastrukturę lub wyposażenie na rzecz kształcenia ogólnego.

Coraz częściej szkoły stawiają na kompleksowy rozwój swoich uczniów i słuchaczy dbając nie tylko o poprawę jakości kształcenia, ale również zapewniając kompleksową opiekę związaną z „urynkowaniem” absolwentów. Stąd plany wielu szkół w zakresie powołania, czy rozwoju biur karier, które wymagają nakładów na rzecz dostosowania infrastruktury oraz doposażenia. Jako ważny element w całej ścieżce edukacyjnej, również ten aspekt powinien być przedmiotem badania ankietowego.

Ważnym jest również aspekt współpracy placówek z otoczeniem biznesowym, jednak w tym kontekście wymiar jakościowy tej współpracy jest wiodący. Jak już wcześniej wspomniano, uwaga powinna zostać skupiona na takim modelu współpracy, którego efektem jest trwale związanie przedsiębiorców/pracodawców z placówką i prowadzenie jej zarówno na poziomie edukacji, jak i zapewniającym realne korzyści dla absolwentów i samych przedsiębiorców po zakończeniu nauki.

6.1. Komplementarność planowanych inwestycji z zakresem wsparcia EFS

Wsparcie oparte o zasadę komplementarności między funduszowej wewnątrz RPO-L2020 w zakresie szkolnictwa zawodowego, zakłada powstanie efektu synergii. Poprzez kierowanie wsparcia na rozwój kompetencji i umiejętności uczniów/słuchaczy szkół zawodowych przy jednoczesnym wzmocnieniu inwestycyjnym jednostek o największym potencjale rozwojowym (który można rozpatrywać z uwzględnieniem potencjału ogólnego, specjalistycznego, składające się na potencjał szkoły)¹⁷ pozwoli na kompleksowe wzmocnienie szkolnictwa zawodowego w regionie.

Ten aspekt może być również przedmiotem ankiety skierowanej do podmiotów kształcenia zawodowego w regionie. Komplementarność jako taka nie powinna być jednak wyłącznym kryterium, gdyż z racji realizacji projektu systemowego skierowanego do szkół zawodowych w regionie jest dość oczywista. Należy zatem skupić się na tych działaniach planowanych do wsparcia ze środków EFS, które będą korespondowały z założeniami strategicznymi dla interwencji EFRR. W tym kontekście oczywiście nie można zapomnieć, iż w pierwszej kolejności interwencję dla tego obszaru uzasadniają cele zdefiniowane na poziomie EFS, natomiast założenia niniejszego opracowania pozwalają spośród tych projektów, które je realizują wybrać takie, które w sposób najpełniejszy/najbardziej efektywny i adekwatny przyczynią się do realnej zmiany w jakości kształcenia, jego dopasowania do rynku pracy i wzmocnienia pozycji konkurencyjnej absolwentów na rynku pracy.

¹⁷ Szerzej w: Raport końcowy z badania ewaluacyjnego „Diagnoza stanu i perspektyw rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim”, Zielona Góra, 2015 r.

Komplementarność można rozpatrywać również w szerszym kontekście. Mając na uwadze ograniczone środki EFRR w ramach RPO-L2020 na rzecz wsparcia szkolnictwa zawodowego istotna jest również aktywność szkół zawodowych w pozyskiwaniu środków na rozwój ze źródeł innych niż program regionalny. Dywersyfikacja finansowania przedsięwzięć, zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, jak i „miękkim” pozwala w sposób pełniejszy odpowiedzieć na potrzeby poszczególnych podmiotów.

7. Algorytm podziału środków EFRR i EFS w ramach RPO-L2020 – szkolnictwo zawodowe

Na użytek trybu pozakonkursowego w obszarze wsparcia szkolnictwa zawodowego realizowanego ze środków EFS przygotowano algorytm podziału środków pomiędzy poszczególnych uczestników przewidzianych w przedsięwzięciu, tak aby zaspokoić ich potrzeby (wynikające ze zdiagnozowanych deficytów), uwzględnić cele RPO-L2020 dla zadań na rzecz kształcenia zawodowego i zapewnić kwalifikowalność kosztów. Algorytm, o którym mowa uwzględnia przede wszystkim wycenę jednostkową każdego z elementów projektów (współpraca z przedsiębiorcami, staże nauczycieli, uczniów, etc.), pod uwagę została wzięta również liczba uczniów w poszczególnych placówkach oraz liczba nauczycieli zadeklarowanych do doskonalenia.

Na poziomie wdrożeniowym zostanie opracowany również algorytm podziału środków EFRR dedykowanych wsparciu szkolnictwa zawodowego, którego założenia należy oprzeć o zapisy niniejszego *Planu*. Algorytm powinien zostać zatwierdzony przez Zarząd Województwa Lubuskiego i w zależności od przyjętego modelu wyboru projektów w tym obszarze stanowić podstawę do budowania kryteriów wyboru operacji, które zostaną przedstawione Komitetowi Monitorującemu RPO-L2020 lub dodatkowo posłużyć do podziału środków Poddziałania 9.3.1 pomiędzy podmioty spełniające warunki określone w niniejszym opracowaniu oraz zdefiniowane w samym algorytmie w wysokości odpowiadającej poziomowi spełnienia poszczególnych kryteriów.

Algorytm podziału środków EFRR będzie elementem identyfikacji projektów pozakonkursowych, jeżeli taki tryb będzie stanowił model kontraktacji dla Poddziałania 9.3.1.

8. Rekomendacje

W celu sprawnej, ale przede wszystkim efektywnej interwencji środkami EFRR zmierzającej do poprawy jakości kształcenia zawodowego w regionie, sformułowano w niniejszym dokumencie główne rekomendacje dla realizacji tego celu. Mają one posłużyć do zbudowania takiego systemu wyboru przedsięwzięć, który pozwoli na wsparcie wyłącznie tych przedsięwzięć, które w pełni będą konsumowały założenia przyjęte na poziomie RPO-L2020 i niniejszego *Planu*.

Rekomendacja	Sposób realizacji
Realizacja zadań uzupełniających w stosunku do tych podejmowanych w ramach Działania 8.4 (a nawet szerzej – OP 8).	Kryteria wyboru operacji

Realizacja zadań, których charakter konsumuje założenia celów odnoszących się do CT 10.	Kryteria wyboru operacji
Premiowanie podmiotów, które wykorzystują posiadaną już infrastrukturę techniczno-dydaktyczną lub dokonują adaptacji i modernizacji istniejącej infrastruktury na cele dydaktyczne i kształcenie praktyczne.	Kryteria wyboru operacji
Premiowanie podmiotów aktywnie włączających pracodawców i przedsiębiorców we współpracę. Premiowanie efektów współpracy a nie deklaratywnej współpracy.	Kryteria wyboru operacji/algorytm podziału środków
Premiowanie przedsięwzięć tych podmiotów, które monitorują i analizują bieżącą sytuację demograficzną, gospodarczą i rynku pracy w celu uelastyczenia systemu kształcenia.	Kryteria wyboru operacji
Wspieranie wyłącznie tych przedsięwzięć, które w sposób bezpośredni odpowiadają na potrzeby branż wpisujących się w IS województwa lubuskiego.	Kryteria wyboru operacji
Wspieranie wyłącznie tych podmiotów, które planują przedsięwzięcia dotyczące rozwoju infrastruktury/wyposażenia na rzecz kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu (wsparcie w zakresie kompetencji kluczowych jest udzielane w ramach Działania 9.3.1 Typ II).	Kryteria wyboru operacji/algorytm podziału środków
Preferowanie projektów o wystarczającej masie krytycznej dla wykreowania realnej zmiany – określenie pułapu minimalnej (uzasadnionej) kwoty przedsięwzięcia oraz minimalnej liczby uczniów w placówce.	algorytm podziału środków
Preferowanie przedsięwzięć uwzględniających zadania komplementarne finansowane ze środków innych niż RPO-L2020.	Kryteria wyboru operacji
Preferowanie przedsięwzięć dotyczących wsparcia w ramach placówek kształcenia zawodowego o najwyższym KIPS (Kompleksowy Indeks Potencjału Szkoły) – od 4 do 6.	Kryteria wyboru operacji/algorytm podziału środków
Preferowanie przedsięwzięć uwzględniających faktyczną współpracę placówek z otoczeniem społeczno-administracyjno-gospodarczym (innym niż firmy) np.: organizacje biznesowe, organizacje zrzeszające pracodawców, uczelnie wyższe, klastry, agencje rozwoju, parki przemysłowe, parki naukowo-technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, specjalne strefy ekonomiczne; powiatowe urzędy pracy, itp.).	Kryteria wyboru operacji

Preferowanie projektów dotyczących tworzenia i rozwijania centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego.	Kryteria wyboru operacji
Preferowanie projektów w ramach których przewidziano kompleksowe rozwiązania związane z poruszaniem się uczniów na rynku pracy (np. dostosowanie infrastruktury na potrzeby działania biur karier/ich wyposażenie).	Kryteria wyboru operacji/algorytm podziału środków